

33. STOPY MINULOSTI

„Nepospíchej s tím, tam se uvidí,“ radila první dáma manželovi one sudsudné noci.

A Ludvík Ivanovič poslechl. Když konečně dorazil do zasedacího sálu předsednictva ÚV, pocítil, jak stísněná atmosféra tam panuje.

„Možná, že tys pozval vojska?“ zeptal se ho František Kriegel přímo.

Svoboda pozvedl ruce nad hlavu:

„Ne, já mám ruce čisté!“¹⁸⁷

Ruský novinář Šinkarjov, jemuž prezidentova dcera všechny tyto podrobnosti vyprávěla, se domnívá, že záhadná nejistota a plachost československého prezidenta před Kambulovem pramenila z toho, že čekista byl jednou z mála osob, které měly přístup k tajným dokumentům o Čechoslovácích v područí za druhé světové války, a věděl, kde má Svoboda citlivá místa z minulosti. „Kambulov se Svobodou o tom nikdy nehovořili, ale čekista neustále odezíral ze Svobodových očí nevyslovenou otázku: Ví to? Neví to?“

Kambulov ještě novináři nesdělil, co přesně věděl. Prý se domluvili na dalším setkání, na kterém by se možná rozpovídal, ale 9. 12. 1990 Kambulov zemřel.

Novinář předpokládá, že se kompromitující údaje zakládaly na Svobodově účasti v československých legiích v Rusku v roce 1918. Tenkrát byl pobočníkem náčelníka jeho štábu, generála Michaila Diterichse, jenž byl později posledním velitelem bělogvardějců. „Jejich tehdejší blízkost mohla přitáhnout pozornost bolševické rozvědky, ale zachránilo ho brzké odplutí do vlasti.“

Šinkarjov se evidentně mýlí. Na něčem takovém by se jen těžko zakládalo vydírání. Ještě podivnější pak byla reakce paní Zoe Svobodové-Klusákové. Ta autora sympatizujícího se Svobodou obvinila z nekorektnosti.¹⁸⁸ Odmítla nejen verzi, že by byl její otec

¹⁸⁷ Šinkarjov tvrdí, že události popsal na základě osobních rozhovorů s P. Kambulovem a Zoe Klusákovou–Svobodovou. ШИНКАРЁВ, Леонид. Секретная миссия подполковника Камбулова. *Аргументы Недели*, 21. 8. 2008; № 1 (729) 17.–23. января 2009

¹⁸⁸ ШИНКАРЁВ, Леонид. *Я это все почти забыл. Опыт психологических очерков событий в Чехословакии в 1968 году*. Москва 2008.

Kambulovem vydírán, ale i to, že byl pobočníkem generála Diterichse. Podle ní tenkrát byly ve sboru tři osoby jménem Ludvík Svoboda a pobočníkem prý byl jiný z nich.¹⁸⁹

Novinář se skutečně dopustil několika nepřesností a někdy docházel k chybným závěrům. Někdejší „bolševická rozvědka“ nemohla Svobodovi v roce 1918 cokoli vyčítat. Leda by chtěla riskovat, že ztratí Vladivostok z dohledu. To kapitán (a nikoli poručík) jej opustil zcela klidně s posledními 5500 vojáky československého sboru – posledním transportem č. 23, a to 2. září 1920. A bolševická moc si mohla oddychnout. Stateční a dobře organizovaní Čechoslováci už byli pryč, a tak mohla zavést svůj neomezený divoký „revoluční“ teror i tam. Svobodova účast v legiích navíc nikdy nebyla tajemstvím a těžko by mohla mít na generála o čtyřicet let později kompromitující vliv před československým lidem. Nátlak na jeho osobu se jistě zakládal na něčem jiném – na jeho propojení s KGB za druhé světové války, kdy byl velitelem československého sboru v SSSR. A možná i poté. Ale i to jsou jen detaily.

34. HESLO VLTAVA-666

Operace Dunaj se připravovala velmi důkladně a nešetřilo se na ní. Po vydání hesla Vltava-666 začaly sovětské pozemní rušičky vysílat silný rádiový šum, aby znemožnily veškerou rádiovou komunikaci. Akce se účastnily i zvláštní sovětské letky radioelektronického boje s cílem paralyzovat činnost československé protivzdušné obrany. Několik dalších leteckých pluků se stejným záměrem se střídalo ve vzdušném prostoru nad Maďarskem, Polskem a NDR. Současně sovětská letadla se speciálním systémem LIANA kontrolovala ze vzduchu všechna československá vojenská letiště, aby stovky sovětských stíhaček křižujících vzdušný prostor ihned zneškodnily jakékoli československé letadlo.¹⁹⁰

¹⁸⁹ ШИНКАРЁВ, Леонид. Секретная миссия подполковника Камбулова. *Аргументы Недели*, 21. 8. 2008

¹⁹⁰ POVOLNÝ, Daniel. *Vojenské řešení Pražského jara I. Invaze armád Varšavské smlouvy*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Agentura vojenských informací a služeb, 2008, s. 94.

Devatenáctého srpna byl velitel Jižní skupiny sovětských vojsk v Maďarsku gen. Provalov uvědoměn, že čas „Č“ je určen na 24.00 hodin SEČ 20. srpna, vojenské rozhlasové stanice však odvysílaly heslo Vltava-666 ve 22.15. Generál Majorov jej očekával ve své služební černé volze (se dvěma radisty, skupinou důstojníků a ochrankou hrdlořezů) a vydal (podle jeho vlastních slov) rozkaz: „Tak tedy spánembohem! Na Trenčín!“¹⁹¹

Do té doby si již velitelé armád vyložili Grečkův rozkaz – nestřílet bez jeho svolení –, jako frázi, kterou si maršál myl ruce. Po promluvě s maršálem Jakubovským si to vysvětlili tak, že každý má volnost jednat „podle situace“.¹⁹² Pod vlivem stresu a propagandy o po zuby ozbrojené kontrarevoluci vidělo mnoho důstojníků i vojáků kontrarevolucionáře na každém rohu a stříleli bez jakéhokoli důvodu – do vzduchu, po fasádách budov, po všem, co se jim zdálo podezřelé, po neozbrojených a zcela bezbranných lidech. A reakce samotného vedení někdy překračovaly hranice absurdity.

Vladimir Kirjušin (voják 640. samostatného raketometného oddílu): „Když jsme vstoupili do ČSSR, byla noc. V oknech domů byla tma, spali anebo pozorovali zpoza záclon. Na ulicích nikde nikdo... Až někdy kolem 10–11 dopoledne se Češi začali zvedat. Do té doby pokojně odcházeli do zaměstnání nebo do školy. Až když promluvíli v rozhlase a v televizi, najednou začali vycházet na ulici jako švábi. Mládež křičela, zuřila. Dospělí procházeli mlčky. Lidé se začali sbíhat k nám a snažili se dostat pod plachty, pod kterými byly schované taktické rakety. Tři transportéry, každý po dvou raketách, celkem šest raket. Zvědavce jsme odháněli. Řidiči dupali na plyn a Češi odskakovali do stran. Všechny ukazatele byly otočené, takže bylo nemožné se podle nich cestou orientovat a museli jsme se spoléhat na mapy. Když jsme sjížděli serpentiny, jedno odpalovací zařízení se zaseklo. Vyjel řetěz, šrouby nevydržely. Vyměnili je. Druhá mašina nevybrala zatáčku a museli jsme ji vytáhnout z hlubokého příkopu. Kvůli zastávkám se naše kolona rozdělila. A všichni jsme se museli dostat na první stanoviště dislokace jednotek. Až potom jsme se opět rozjeli jako

¹⁹¹ МАЙОРОВ, А. М. *Вторжение: Чехословакия, 1968*. Москва: Издательство Права человека, 1998, гл.5.

¹⁹² Tamtéž.

kolona. Z 20. na 21. byla první noc, na 22. jsme se dostali na první stanoviště. Nacházelo se na vrcholu hory, jejíž jeden svah měřil 300 až 350 metrů. Tam jsme přesпали. V noci vyhlásili poplach. Zapojili jsme zařízení, doplnili [rakety s] fugasovými hlavicemi. A tak jsme čekali do 10–11 hodin dopoledne. Poté dorazil [nějaký náčelník] automobilem doprovázeným dvěma obrněnými transportéry. A nařídil nám vyměnit jednu raketu – zaměnit fugasovou hlavici za jadernou. Teď jsme se zamysleli už my všichni. Ukázalo se, že tankový prapor nebo pluk Čechů chtěl opustit kasárna s plnou municí. Naši ho prý obklíčil a něco jim řekli. Češi do večera přemýšleli a poté techniku zase zaparkovali. A nám byl vydán rozkaz vrátit vše zase ke starému pořádku... Takto jsme vstoupili do ČSSR, to jsem si zapamatoval na celý život.“¹⁹³

35. HLAVNÍ ÚDER

Nejdůležitější úkol – převzít moc nad letišti a institucemi a odvlечение předáků ČSSR – byl svěřen gen. Margelovovi. K převozu 7. a 103. výsadkové divize a štábu vzdušně výsadkových vojsk bylo zajištěno 440 letounů An-12. Veškerá technika, střelivo i výzbroj byly naloženy ještě během dne. Pro každé letiště byly vyčleněny dva pluky. Signál Vltava-666 zastihl výsadkáře v letadlech. Jako první vzletly zásahové jednotky a záhy po nich jeden po druhém i ostatní. Ve 20.52 na Ruzyni přistál sovětský letoun. Půl hodiny nato další. Z druhého vystoupil vedoucí pražské pobočky sovětského Aeroflotu doprovázený 25 civilisty. Uvítalo je několik osob ze sovětského velvyslanectví a skupina příslušníků StB vyslaná Šalgovičem. Nasedli do automobilů a zmizeli

¹⁹³ 640 гвардейский отдельный ракетный дивизион наземных тактических ракет. в/ч 38792, от ГСВГ. „1968 г. – в августе 640-й ОРДН (в/ч 38792 дислокация Ютеборг, ГДР) вошел в Чехословакию и принимал участие в операции по подавлению мятежа. При попытке танкового полка чешской армии уйти на территорию ФРГ ОДРН получил приказ на приведение в готовность №1 и снаряжение одной СПУ ракетой с настоящей ядерной БЧ. В готовности №1 ОРДН находился около полусуток, после чего была получена команда на отмену готовности. 640-й ОРДН вернулся к месту постоянной дислокации и в декабре 1968 г. комплексы „Луна“ из Ютеборга вывезены в СССР. Из воспоминаний пользователя Москвич.“ (<http://militaryrussia.ru/forum>).

směrem do města.¹⁹⁴ První letadlo mělo zajistit naváděcí koridor pro vlnu sovětských letadel s výsadkáři a druhé přivezlo skupinu příslušníků KGB. Ve 23.00, když se závory na hraničních přechodech rozletěly na třísky, zavolal tajemník ministra vnitra Pavla plk. Jiří Hošek premiéru Černíkovi a informoval ho o zahájené invazi. Ve 23.45 ji potvrdil i Dzúr. A Černík informoval předsednictvo ÚV.¹⁹⁵ O deset minut později zavolal gen. Dzúr znovu a oznámil, že nemůže opustit budovu, protože tam jsou sovětští poradci s celým oddílem vojáků pod vedením sovětského zástupce na MNO gen. Jamščikova. Podrobnější údaje prý nemůže poskytnout.¹⁹⁶ Nikdy přesvědčivě nevysvětlil, jak mohl dopustit, aby byl zajat v hlavním městě vlasti, za jejíž obranu zodpovídal. Ví se jen, že když se pokoušel telefonicky spojit s ministrem Pavlem, narazil na Šalgoviče. Ten vstoupil do jeho domu a autem jej odvezl k Jamščikovovi. U něj se konečně dozvěděl o situaci a dohodli se na rozkazu, aby ČSLA nekladla odpor. Spojili ho přímo s Brežněvem a ten ho ujistil, že jeho zásluhy nezůstanou zapomenuty, a maršál dodal, že „pokud z vaší strany padne jediný výstřel, budete viset na telegrafním sloupu“¹⁹⁷. Po čase, když „normalizátoři“-kolaboranti vyšetřovali Dzúrovy kroky oné noci, prohlásil Dzúr, že se o všem radil s Grečkem.¹⁹⁸

SSSR se nikdy neostýchal překračovat jakékoli mezinárodní normy. Stačilo, aby si to mohl beztrestně dovolit. Sovětský výsadek využil pro

¹⁹⁴ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro*. Třebíč 1998, s. 145, 147, 148.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 149; KOUDELKA, F.; SUK, J. *Ministerstvo vnitra a bezpečnostní aparát v období Pražského jara (leden–srpen 1968)*. *Prameny k dějinám Československé krize 1967–1970*. Brno 1996, s. 22.

¹⁹⁶ POVOLNÝ, Daniel. *Vojenské řešení Pražského jara I. Invaze armád Varšavské smlouvy*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Agentura vojenských informací a služeb, 2008, s. 94.

¹⁹⁷ Budete viset na sloupu, hrozili za invaze Sověti našemu ministru obrany. In: idnes. cz [online], 21. 8. 2010. Citován je přesný Grečkův výraz – podle výzkumů českého historika Daniela Povolného.

¹⁹⁸ BENČÍK, Antonín. *Operace „Dunaj. Vojáci a Pražské jaro 1968. Studie a dokumenty. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, sv. 18*. Praha: ÚSD, 1994, s. 230, 232.; ОКОПОКОВ, Александр. *Секретные войны Советского Союза*. Эксмо, 2008, s. 1535; Grečko řekl do telefonu gen. Pavlovskému, pověřenému velením invaze, doslova následující: „Vyříd Dzúrovi, že jestli z jejich strany padne třeba jen jediný výstřel, že ho pověším na prvním stromě.“ („Передай Дзурку, если с их стороны будет хоть один выстрел, я его повешу на первой осине.“)

vstup do Prahy koridor pro civilní letectvo R 11. V 1.37 přistála na letišti Ruzyně první dvě letadla – bez světel, simulovala nehodu. Na jejich palubě se kromě přepadové jednotky a operační skupiny nacházeli i velitelé 7. vzdušné výsadkové divize gen. Gorelov a 7. vojenské transportní letecké divize gen. Gladilin. První za 15 minut obsadila letiště a druhá velela přistávání výsadkové armády. Letadla přistávala jedno za druhým s krátkými rozestupy. Výsadkáři vyskakovali za jízdy a každé 2–3 minuty vyjížděla technika, načež letadla odlétala zpět. Krylo je 200 stíhacích letounů MIG-19 a MIG-21 a dalších 150 letadel a vojenských vrtulníků. Výsadkáři nasedli do aut, dovezených ze sovětského velvyslanectví, sebrali autobusy a osobní automobily z letiště a vedeni Šalgovičovými lidmi se vydali ke „kontrarevolučním“ objektům. Mezi ně patřily všechny důležitější československé instituce, hromadné sdělovací prostředky, Československá akademie věd i ve 14. století založená Univerzita Karlova.¹⁹⁹ Prohledali i skromné prostory KAN a K231, ale nenašli tam nic, co by se jim hodilo k propagandě.

36. ZASEDÁNÍ PŘEDSEDNICTVA ÚV KSČ 20.–21. SRPNA

Zasedání předsednictva začalo ve 14.00. Dubček představil teze pro nadcházející sjezd. Poté, v souladu se sovětským plánem, si vzal slovo Kolder. Navrhl, aby sdělení, které s Indrou připravili, bylo vyslechnuto ještě před diskusí. Jeho návrh nebyl přijat a začalo několikahodinové projednávání materiálů ke sjezdu. Mezitím československý velvyslanec v Budapešti Púčik oznámil na ministerstvu zahraničních věcí, že anonym sdělil korespondentovi ČTK, že o půlnoci začne vojenská okupace Československa. Informace se dostala i k prezidentu Svobodovi, ten ji však nebral vážně a v klidu ulehk ke spánku.²⁰⁰

¹⁹⁹ BENČÍK, Antonín. *Operace „Dunaj. Vojáci a Pražské jaro 1968. Studie a dokumenty. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, sv. 18.* Praha: ÚSD, 1994, s. 122. АЧАЛОВ, Владислав. *Я скажу вам правду.* Издательства: Ист-Факт, Регион, 2006, s. 54–55; МАРГЕЛОВ, Александр; МАРГЕЛОВ, Василий. *Десантник № 1. генерал армии Маргелов.* Издательство: ОЛИМА–ПРЕСС Образование, 2003, s. 412; КОСТИН, Б. А. *Маргелов.* Москва: Молодая гвардия, 2005, Операция Дунай, с. 182–200.

²⁰⁰ BENČÍK, Antonín. *Rekviem za Pražské jaro.* Třebíč 1998, s. 147.